

Svenska miljömål

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2013/14:145 Svenska miljömål visar vägen och tre följdmotioner med sammanlagt fem yrkanden.

I skrivelsen ger regeringen en samlad redovisning av utvecklingen av miljömålssystemet inklusive de strategier och etappmål som har beslutats. De insatser som bidrar till att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen redovisas översiktligt.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. Samtliga motionsyrkanden avstyrks med hänvisning till vad som anförs i skrivelsen, utskottets tidigare ställningstaganden och pågående arbete som rör de väckta motionsförslagen. I betänkandet finns tre reservationer (S, MP, V och SD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Miljömålssystemet	5
Åtgärder för att nå målen	11
Elcertifikat	23
Reservationer	25
1. Miljömålssystemet, punkt 1 (S, MP, V)	25
2. Åtgärder för att nå målen, punkt 2 (S, MP, V)	26
3. Elcertifikat, punkt 3 (SD)	27
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Skrivelsen	29
Följdmotionerna	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Miljömålssystemet

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ17 av Helena Leander (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2013/14:MJ18 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 1 (S, MP, V)

2. Åtgärder för att nå målen

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ18 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 2 (S, MP, V)

3. Elcertifikat

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ19 av Josef Fransson (SD).

Reservation 3 (SD)

4. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2013/14:145 till handlingarna.

Stockholm den 10 juni 2014

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Bengt-Anders Johansson (M), Rune Wikström (M), Johan Löfstrand (S), Johan Hultberg (M), Helén Pettersson i Umeå (S), Åsa Coenraads (M), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Roger Tiefensee (C), Pyy Niemi (S), Christer Akej (M), Helena Leander (MP), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD), Jens Holm (V) och Lars Tysklind (FP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2013/14:145 Svenska miljömål visar vägen och tre följdmotioner med sammanlagt fem yrkanden. Motionsförslagen återfinns i bilaga 1.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen utvecklingen av miljömålssystemet inklusive de strategier och etappmål som har beslutats. De insatser som bidrar till att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen redovisas översiktligt. I betänkandet finns tre reservationer (S, MP, V och SD).

Utskottets överväganden

Miljömålssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att överskådligheten i miljömålssystemet bör förbättras (MP), om att miljömålssystemet ska utvecklas så att åtgärder genereras i en snabbare takt (MP) och om Miljömålsberedningens arbete (S).

Jämför reservation 1 (S, MP, V).

Skrivelsen

Riksdagen beslutade våren 1999 om 15 miljö kvalitetsmål som anger det tillstånd som ska uppnås i ett generationsperspektiv (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183). Ett sextonde miljö kvalitetsmål, Ett rikt växt- och djurliv, beslutades av riksdagen hösten 2005 (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48). Våren 2009 beslutade riksdagen om en ändrad innebörd av miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan samt ett nytt mål för 2020 (prop. 2008/09:162, bet. 2008/09:MJU28, rskr. 2008/09:300).

Under våren 2010 beslutade riksdagen om en ny målstruktur för miljöarbetet med ett utvecklat generationsmål (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10: MJU25, rskr. 2009/10:377). Målstrukturen innebär att miljöarbetet ska vara strukturerat med ett generationsmål, miljö kvalitetsmål och etappmål. Riksdagen beslutade samtidigt att innebörden av miljö kvalitetsmålen Bara naturlig försurning, Giftfri miljö och Säker strålmiljö skulle ändras samt att det tidigare delmålet till 2020 för Begränsad klimatpåverkan skulle utgå och ersättas med ett etappmål med samma lydelse.

Miljö kvalitetsmålen har lagt grunden för det s.k. miljömålssystemet. Syftet är att ge en tydlig struktur för det miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Syftet är också att ge struktur för en systematisk uppföljning av miljöpolitiken. Uppföljningen ger grunden för ett strategiskt åtgärdsarbete.

Miljöarbetet är strukturerat med

- ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljö kvalitetsmålen
- miljö kvalitetsmål som anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till
- etappmål som anger steg på vägen till miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.

Generationsmålet säger att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Målet förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Generationsmålet har preciserats i ett antal strecksatser som ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att miljö kvalitetsmålen ska kunna nås. Strecksatserna rör ekosystem och ekosystemtjänster, den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön, människors hälsa, resurseffektiva kretslopp fria från farliga ämnen, hushållning med naturresurser, förnybar energi och effektiv energianvändning samt konsumtionsmönster av varor och tjänster. Strecksatserna synliggör behovet av att integrera tvärgående frågor i miljöarbetet och ingår som kriterier i bedömningen av förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålen. Strecksatserna är även en utgångspunkt i arbetet med att ta fram etappmål.

Generationsmålet är ett inriktningsmål för samhällets omställning och ska vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Generationsmålet visar att samhället behöver ses som en helhet, där miljöfrågorna inte betraktas som områden för sig utan som delar av alla politikområden.

Miljö kvalitetsmålen beskriver det önskade miljö tillståndet. De sexton miljö kvalitetsmålen anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Miljö kvalitetsmålen är

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv

Till vart och ett av miljö kvalitetsmålen finns ett antal preciseringar som tydligare definierar deras innebörd och det miljö tillstånd som ska uppnås. Miljö kvalitetsmålen och preciseringarna ger därmed tydlig vägledning för miljöarbetet – för nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner och andra aktörer. Preciseringarna utgör även kriterier vid bedömning av möjligheterna att nå målen.

Etappmålen förtydligar den samhällsomställning som krävs för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen ska kunna nås och är styrande för miljöarbetet. De kan bidra såväl till flera olika miljö kvalitetsmål som till generationsmålet.

Etappmål ska beslutas inom de prioriterade områden där insatser bedöms vara mest angelägna och kan även motsvara mål som beslutats inom EU eller genom internationella överenskommelser. Etappmålen fastställs som huvudregel av regeringen. Etappmål av stor vikt eller komplexitet kan dock komma att underställas riksdagen för beslut. Hittills har 24 etappmål beslutats inom fem olika områden.

Motionerna

I motion 2013/14: MJ17 av Helena Leander (MP) yrkande 1 uppmärksammas att den genomförda förändringen av miljömålssystemet syftade till att miljöarbetet skulle bli mer effektivt, transparent och åtgärdsinriktat, men resultatet har blivit det motsatta. Systemet har fragmenterats och blivit mer svåröverskådligt för både kommuner, företag, intresseorganisationer och andra. Överskådligheten behöver därför förbättras. Det behövs ett system som i snabbare takt genererar förslag till sådana åtgärder, styrmedel och etappmål som behövs för att nå miljö kvalitetsmålen. Den parlamentariska miljömålsberedningen skulle kunna spela en mycket viktig roll om förutsättningarna var de rätta. Beredningen skulle kunna vara ett forum där politiker gemensamt enas över partigränserna, och där breda majoriteter ger de långsiktiga spelregler som efterfrågas av investerare och andra aktörer (yrkande 2). Även i kommittémotion 2013/14: MJ18 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2 behandlas miljömålssystemet och Miljömålsberedningens arbete. Enligt motionärerna har förändringen av miljömålssystemet stoppat upp arbetet med åtgärder eftersom fokus har legat på att ta fram etappmål, indikatorer etc. Miljömålsberedningen betar av mål för mål, men den kommer med denna takt inte att ha klarat av hälften av målen innan mållåret 2020 inträffar. Förändringarna i det svenska miljömålssystemet har hittills lett till att miljöarbetet tappat fart.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att miljömålssystemet är kärnan i den svenska miljöpolitiken och därmed grunden för genomförandet av miljöpolitiken. Utskottet välkomnar därför regeringens skrivelse med en samlad redovisning av utvecklingen av miljömålssystemet inklusive de strategier och etappmål som har beslutats.

I samband med att utskottet behandlade regeringens förslag till ny målstruktur för miljöarbetet framhöll utskottet att regeringens förslag med tre målnivåer var en förenkling i förhållande till den dåvarande strukturen (bet. 2009/10: MJU25).

Utskottet lyfte fram att det är positivt att det övergripande målet, generationsmålet, ges en tydlig plats och funktion i målstrukturen. När generationsperspektivet lyfts fram genom ett mål klagörs också inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske. En sådan utgångspunkt innebär enligt utskottet att det blir tydligt att generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Generationsmålet är överordnat miljö kvalitetsmålen, och det innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska vara uppfyllda inom en generation och att miljöpolitiken ska inriktas mot följande:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren för varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Strecksatserna ska ge vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs. Generationsmålet strecksatser är övergripande för alla miljö kvalitetsmål och är avsedda att säkerställa att sektorsövergripande frågor integreras i miljömålssystemet. De ska därför ingå som kriterier i bedömningen av förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålen och i konsekvensanalyserna av de strategier med etappmål och åtgärder som föreslås för att nå målen. Strecksatserna kan också vara utgångspunkter när målövergripande etappmål och indikatorer tas fram.

Utskottet konstaterar därmed att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Målen är även styrande för Sveriges agerande inom EU och i internationella sammanhang.

Miljö kvalitetsmålen uttrycker den miljömässiga dimensionen av arbetet mot hållbar utveckling och konkretiserar miljöbalkens mål om att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Utskottet konstaterar att eftersom riksdagen har beslutat om såväl generationsmålet som miljö kvalitetsmålen ger detta en långsiktighet och stabilitet i arbetet. Målen ger tillsammans en signal till samhällets aktörer om vad både riksdagen och regeringen vill uppnå med miljöpolitiken och är på så sätt vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället och i alla sektorer.

Utskottet delar regeringens uppfattning att miljömålssystemet har utvecklats i syfte att göra miljöarbetet mer effektivt, transparent och åtgärdsinriktat. Genom beslut om strategier och etappmål inom prioriterade områden blir genomförandet tydligare fokuserat till områden där behovet är störst, vilket ökar effektiviteten i miljöarbetet. Arbetet med strategier innebär ett brett angreppssätt med insatser inom flera politikområden som bidrar till flera miljö kvalitetsmål.

Utskottet vill samtidigt uppmärksamma att Statskontoret har haft ett regeringsuppdrag att utvärdera det arbete som utförs av de 25 myndigheter som har fått ansvar inom miljömålssystemet. Statskontoret redovisade sin slutrapport den 10 mars 2014 (Statskontoret, Styrningen och arbetet inom miljömålssystemet rapport 2014:1). Av rapporten framgår bl.a. att regeringens styrning inte är tillräckligt verksamhetsanpassad. Miljöpolitikens mål är visionära och ger inte ett tillfredsställande stöd för politikens genomförande. Bestämmelserna i instruktionerna ger inte tillräcklig vägledning och har heller inte följts upp med krav på återrapportering. En annan slutsats är att kunskapen är begränsad om vad eller hur myndigheterna gör för att bidra till att miljö kvalitetsmålen nås. Statskontoret bedömer att den nuvarande resultatredovisningen inte är tillräcklig och att den måste förbättras. I 2014 års regleringsbrev har dock myndigheterna fått i uppdrag att redovisa hur de verkar för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen nås samt hur arbetet integreras med genomförandet av myndighetens kärnverksamhet. Statskontoret bedömer emellertid att styrningen av miljöarbetet måste stärkas ytterligare. En slutsats är att myndigheternas roller och ansvar i miljö målsarbetet inte bör förändras.

Enligt Miljödepartementet bereds Statskontorets förslag i Regeringskansliet.

Därutöver har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att pröva förutsättningarna för en tydligare, effektivare och mer ändamålsenlig myndighetsstruktur och ett bättre resursutnyttjande för myndigheterna under Miljödepartementet. Myndighetsstrukturen bör i ökad grad underlätta regeringens styrning och utveckla förvaltningen. Uppdraget ska slutredovisas till Miljödepartementet senast den 31 mars 2015 (Kommittédirektiv 2013:101, Översyn av myndigheterna inom miljöområdet).

Utskottet vill vidare nämna att Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) för närvarande granskar Sveriges miljöpolitik. Granskningen inleddes i september 2013. En utvärdering och rekommendationer från granskningen kommer att presenteras den 11 juni 2014, och rapporten kommer att publiceras under hösten 2014.

Utskottet anser att det är viktigt att genomförandet av miljöpolitiken sker systematiskt. Utskottet vill understryka att det ligger i riksdagens intresse att löpande följa resultatet av den förda miljöpolitiken och därmed sammanhängande frågor som rör huruvida man uppnår de mål som riksdagen har fastställt.

Det är därför positivt att regeringen genom denna skrivelse uppfyller sin ambition att en gång per mandatperiod ge en samlad bild av resultatet som baseras på de beslut som riksdagen har fattat om miljömålssystemet. Utskottet vill också nämna att regeringen tillgodoser behovet av tätare återkoppling genom den årliga resultatredovisningen till riksdagen som redovisas i budgetpropositionen. Som en del i utskottets löpande uppföljning genomför utskottet varje år en uppföljning av resultatredovisningen i budgetpropositionen för bl.a. utgiftsområde 20. Uppföljningen ligger sedan till grund för dels utskottets ställningstagande i budgetbetänkandet, dels den årliga dialogen mellan utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp och regeringen som syftar till att utveckla resultatredovisningen.

Utskottet välkomnar att det pågår ett kontinuerligt reformarbete med att såväl utveckla systemet som att ta fram effektiva åtgärder som bidrar till att uppnå målen. Utskottet utgår från att regeringen återkommer till riksdagen om arbetet leder till att det finns förslag som syftar till ytterligare förbättringar av miljömålssystemet när riksdagen ska besluta i frågan. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2013/14: MJ17 (MP) yrkandena 1 och 2 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om Miljömålsberedningen vill utskottet hänvisa till sin behandling av regeringens förslag om en ny målstruktur för miljömålsarbetet i betänkandet 2009/10: MJU25. Utskottet välkomnade regeringens avsikt att tillsätta en parlamentarisk beredning med uppgift att ta fram beslutsunderlag med förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Utskottet ansåg bl.a. att det var angeläget att etappmål inom miljömålssystemet blev föremål för politisk diskussion och förankring. Enligt utskottets bedömning var den politiska förankringen väsentlig för dels miljömålssystemets legitimitet, dels etappmålen utformning som i sin tur ligger till grund för de åtgärder som vidtas och uppföljningen av resultatet.

Med anledning av det nu aktuella motionsförslaget konstaterar utskottet att den parlamentariska miljömålsberedningen på regeringens uppdrag tar fram förslag till strategier och etappmål. Detta sker i bred samverkan med samhällets aktörer, och enligt utskottet ger detta goda förutsättningar för en bred förankring av strategierna och etappmålen i enlighet med intentionerna. Utskottets uppfattning om Miljömålsberedningen ligger fast och därför föreslås att motion 2013/14: MJ18 (S) yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

Åtgärder för att nå målen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsförslag om att regeringen ska ta fram effektiva åtgärder för att klara miljö kvalitetsmålen (S).

Jämför reservation 2 (S, MP, V).

Skrivelsen

Regeringen har under mandatperioden genomfört en mängd insatser som bidrar till att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Nedan redovisas kortfattat några av de mest centrala insatserna per miljö kvalitetsmål. I många fall bidrar en insats till att uppnå resultat för andra miljö kvalitetsmål.

Insatser för Begränsad klimatpåverkan

Avgörande för att nå målet är att kraftfulla åtgärder vidtas på global nivå i linje med vad som krävs för att hålla den globala medeltemperaturökningen under två grader Celsius. Sverige verkar därför för att EU ska ha en pådrivande roll i det internationella arbetet under FN:s klimatkonvention (UNFCCC) så att en ny kraftfull, legalt bindande, global överenskommelse för tiden efter 2020 kan antas senast 2015. Som ett led i detta har Sverige anordnat särskilda möten och aktivt medlat i de viktiga förhandlingsfrågorna om rättvisa åtaganden, skador och förluster. Sverige är också aktivt i internationella processer som kompletterar och underlättar FN-förhandlingarna, t.ex. i arbetet med utfasning av fossilsubventioner inom den internationella samarbetsgruppen Friends of Fossil Fuels Subsidy Reform (FFFSR), med bl.a. de övriga nordiska länderna och USA, och i samarbetet om kortlivade klimatpåverkande luftföroreningar (Climate and Clean Air Coalition, CCAC). Regeringen har också tagit initiativ till ett internationellt forskningsprojekt för att bygga upp kunskap kring samhällsekonomiska kostnader och vinster av klimatåtgärder kallat The New Climate Economy.

Sverige har varit pådrivande för att på flera områden skärpa EU:s gemensamma lagstiftning för att minska växthusgasutsläppen.

Sverige bidrar bl.a. till utveckling av de flexibla mekanismerna för den internationella utsläppshandeln och för hållbar utveckling genom förstärkta satsningar på internationella klimatinvesteringar inom mekanismen för ren utveckling, CDM (Clean Development Mechanism).

Inom Sverige har flera åtgärder vidtagits för att minska växthusgasutsläppen och för att kunna nå etappmålet till 2020. De viktigaste åtgärderna är justering av skatter; bl.a. har undantagen från koldioxidskatten inom industri och jordbruk fasats ut under perioden 2011–2013. Några av de viktigaste åtgärderna avseende transporter är införandet av en supermiljöbilspremie under perioden 2012–2014, skärpningen av miljöbilsdefinitionen

nen från 2013 i fråga om vilka bilar som befrias från fordonsskatt i fem år samt förlängningen av det nedsatta förmånsvärdet för gasbilar, elbilar och laddhybrider till 2016. I syfte att öka användningen av biodrivmedel har en s.k. kvotplikt införts under 2014 som garanterar en viss mängd förnybara drivmedel i den svenska transportsektorn.

Insatser för Frisk luft

I februari 2013 beslutade regeringen att skärpa och förtydliga regelverket för miljözoner (dnr N2013/1175/RS). Genom att införa en miljözon kan kommuner besluta om att utestänga vissa tunga fordon (lastbilar och busar) från stadskärnor och andra särskilt miljö känsliga områden för att förbättra luftkvaliteten i dessa områden.

Regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att i samverkan med relevanta aktörer arbeta med att öka medvetenheten om val av däck i syfte att minska andelen trafik med dubbdäck utan att göra avkall på säkerheten (dnr M2013/2358/KI).

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att ta fram förslag på åtgärder som varaktigt kan minska de höga halterna av stora partiklar i tätorter för att nå gränsvärdena i EU:s luftkvalitetsdirektiv (direktiv 2008/50/EG). I uppdraget ingår att utreda förutsättningarna för och bedöma ändamålsenligheten samt lämpligheten i att införa en skatt på dubbdäcksanvändning i första hand i Stockholm men även i andra tätorter (dir. 2014:32).

Insatser för Bara naturlig försurning

Sverige spelade en aktiv roll under förhandlingarna om det s.k. Göteborgsprotokollet angående minskning av försurning, övergödning och marknära ozon där det anges nya och skärpta nationella ”tak” för utsläpp av luftföroreningar inom konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

Regeringen har inom EU aktivt drivit på för att skärpa kravet på svavelhalten i marina bränslen i Östersjön, Nordsjön och Engelska kanalen. Skärpningen medför att nedfallet av försurande ämnen minskar kraftigt fr.o.m. 2015, speciellt i södra och sydvästra Sverige.

Inom EU har den svenska regeringen varit drivande i utformningen av industriutsläppsdirektivet (direktiv 2010/75/EU) som innehåller samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar. Direktivet innebär skärpta utsläppskrav för stora förbränningsanläggningar och för samförbränning av avfall och andra bränslen. Skärpningarna kommer fr.o.m. 2016 att medföra att utsläppen av försurande ämnen minskar både i Sverige och i våra grannländer.

Insatser för Giftfri miljö

Regeringen beslutade i november 2013 om en strategi för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och generationsmålet.

Kemikalieinspektionen har fått regeringens uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag under 2011–2014. Regeringen har också föreslagit att handlingsplanen ska fortsätta och ytterligare resurser ges för perioden 2014–2020 (prop. 2013/14:1, bet. 2013/14: MJU1). Handlingsplanen har lett till ett kraftigt ökat antal förslag på reglering av hälso- och miljöfarliga ämnen och en ökad tillsyn över farliga ämnen i varor, samt till att det vetenskapliga underlaget har stärkts, exempelvis när det gäller hormonstörande ämnen och barns säkerhet. Vidare har det inom områdena textil, kosmetika och leksaker genomförts branschdialoger som för vissa av företagen har lett till åtaganden om att byta ut farliga ämnen.

Ett uppdrag för att systematiskt kartlägga användningen av det hormonstörande ämnet bisfenol A i t.ex. dricksvattenrör, leksaker och termopapper har bl.a. lett till ett nationellt förbud mot bisfenol A i lack och ytskikt i barnmatsförpackningar.

Kemikalieinspektionen har fått i uppdrag att göra en kartläggning av användningen av misstänkt fortplantningsstörande eller hormonstörande ftalater och förekomsten av alternativa ämnen och material. På grundval av kartläggningen ska Kemikalieinspektionen genom t.ex. branschdialoger verka för att företag frivilligt ersätter sådana ftalater med mindre farliga ämnen eller material. Även möjliga vägar för att utveckla den nationella regleringen och verka på EU-nivå ska utredas. Uppdraget ska redovisas i november 2014.

Inom EU har regeringen agerat pådrivande och uppmanat EU-kommissionen att ta fram förslag till reglering av farliga ämnen i textilier.

Sverige har aktivt bidragit till att få till stånd den globala Minamatakonventionen om reglering av kvicksilver som antogs i oktober 2013.

Regeringen har också tillsatt en utredning om ekonomiska styrmedel för kemikalier. Syftet är att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper, t.ex. kläder och hemelektronik. Uppdraget ska redovisas i januari 2015 (dir. 2013:127).

Insatser för Skyddande ozonskikt

I Sverige är användningen av ozonnedbrytande ämnen i stort sett avvecklad. Uttunnningen av ozonskiktet är ett globalt problem. För att nå miljökvalitetsmålet Skyddande ozonskikt är det avgörande att det internationella arbetet fortsätter att vara framgångsrikt. Därför har Sverige varit och kommer att fortsätta vara särskilt pådrivande inom ramen för Montrealprotokollet om ozonnedbrytande ämnen och i det internationella arbetet i övrigt, t.ex. i arbetet med Globala miljöfonden (the Global Environment Facility, GEF). Sverige är även pådrivande för arbetet inom EU med att fasa ut återstående ozonnedbrytande ämnen inklusive undantagna områden.

Det svenska initiativet från 2006, den s.k. Stockholmsgruppen, verkar för att utveckla det globala arbetet med ozonnedbrytande ämnen. Gruppen är en informell grupp som består av deltagare från olika länder, från näringslivet och frivilligorganisationer samt forskare.

I arbetet med att utveckla ozonnedbrytande ämnen är det särskilt viktigt att Sverige verkar för att alternativen inte förvärrar påverkan på klimatet eller miljön. Sverige verkar inom EU och globalt för att undvika en massiv infasning av fluorkolväten (HFC) i samband med den pågående utfasningen av ozonnedbrytande ämnen samt för att fasa ut konsumtionen och produktionen av fluorkolväten som har en kraftfull påverkan på klimatet.

Insatser för Säker strålmiljö

Under 2012 beslutades nya föreskrifter om solarier och artificiella solningsanläggningar. Krav ställs bl.a. på att obemannade solarier ska stängas av efter 15 minuters användning. Föreskrifterna trädde i kraft i februari 2013.

I december 2013 beslutade regeringen att införa tillståndskrav för s.k. starka laserpekare. Starka laserpekare får inte längre föras in till Sverige eller tillverkas, förvärvas, innehas, användas, överlåtas eller upplåtas utan tillstånd.

Insatser för Ingen övergödning

Regeringen har aktivt arbetat med att reducera utsläppen av kväve och fosfor från jordbruket, främst kopplat till åtgärder med miljöersättningar inom det svenska landsbygdsprogrammet. Jordbruket, de kommunala reningsverken och de enskilda avloppen är de största källorna till den vattenburna belastningen. Viktiga insatser har varit rådgivning via Greppa Näringen, anläggande av våtmarker och skyddszoner samt odling av fånggrödor. Jordbruksverket genomförde på uppdrag av regeringen en riktad tillsynskampanj för minskade växtnäring förluster under 2012.

Anslaget för lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) har förstärkts med 75 miljoner kronor per år fr.o.m. 2014. LOVA syftar till att få fram lokala åtgärder som förbättrar havsmiljön, i första hand genom att minska belastningen av fosfor och kväve på havsmiljön. LOVA-bidraget ger goda möjligheter till arbete med konkreta åtgärder på lokal och regional nivå. LOVA infördes 2009 och som exempel initierades 198 nya projekt under 2012, främst i fråga om vatten- och avloppsprojekt och fritidsbåtsrelaterade projekt.

Regeringen gav Naturvårdsverket i uppdrag att utreda och föreslå lämpliga styrmedel för hur reningen i kommunala avloppsreningsverk kan förbättras, inklusive förslag till avgiftssystem för utsläpp av kväve och fosfor. Under 2012 föreslog Naturvårdsverket ett nytt handelssystem med certifikat för rening av kväve från kommunala reningsverk. Havs- och vattenmyndigheten har haft i uppdrag att utreda hur omställningstakten för enskilda avlopp kan ökas (dnr M2012/3408/S). Myndigheten lämnade sin slutrapport 2013.

Insatser för Levande sjöar och vattendrag

Regeringen gav i september 2012 Miljömålsberedningen ett tilläggsdirektiv att ta fram en strategi för en sammanhållen och hållbar vattenpolitik. I uppdraget ingår att med ett helhetsperspektiv på havs- och sötvattenspolitik och utifrån en bred problemanalys föreslå de etappmål, styrmedel och åtgärder som behövs för att nå relevanta delar i generationsmålet och de miljökvalitetsmål som är kopplade till en sammanhållen och hållbar vattenpolitik. Uppdraget ska redovisas i juni 2014 (dir. 2011:50).

Regeringen tillsatte i april 2012 en särskild utredare med uppdraget att göra en översyn av reglerna om vattenverksamheter. Utredaren ska föreslå de ändringar i reglerna som behövs för att miljörättens grundläggande principer – såsom principen om att förorenaren betalar och principen om att bästa möjliga teknik ska användas – får genomslag även i den vattenrättsliga regleringen. Föreslagna ändringar ska säkerställa att alla tillståndspliktiga vattenverksamheter har tillstånd i överensstämmelse med de miljökrav som ställs i miljöbalken och den EU-rättsliga regleringen, samtidigt som en väl fungerande markavvattning och en fortsatt hög regler- och produktionskapacitet i den svenska vattenkraftproduktionen eftersträvas (dir. 2012:29). Två delbetänkanden har överlämnats och remitterats (SOU 2012:89 och 2013:69). Slutbetänkandet ska redovisas i maj 2014.

Regeringen har prioriterat genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten, vilket är viktigt för att kunna nå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Myndigheter och kommuner genomför åtgärder enligt åtgärdsprogrammen. Det bidrar i positiv riktning, men insatserna behöver förstärkas ytterligare för att följa miljökvalitetsnormerna vid angivna tidpunkter.

Insatser för Grundvatten av god kvalitet

Regeringen tillsatte i juli 2013 en särskild utredare med uppdraget att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning i landet, på kort och på lång sikt, och i förekommande fall föreslå lämpliga åtgärder. Uppdraget ska slutredovisas i juni 2015 (dir. 2013:37).

I skrivelsen redovisas att myndigheterna och kommunerna genomför åtgärder enligt åtgärdsprogrammen. Särskilt länsstyrelsernas och kommunernas arbete med regionala vattenförsörjningsplaner och revideringar av vattenskyddsområden har tagit fart och satt fokus på grundvattenfrågorna. Detta förstärkta arbete föranleds av åtgärder som vattenmyndigheterna riktade till län och kommuner i åtgärdsprogrammen inom vattenförvaltningen samt ett förbättrat arbete med miljökvalitetsmålet på regional och lokal nivå. Ytterligare insatser och åtgärder behövs dock för att följa miljökvalitetsnormerna för grundvatten vid angivna tidpunkter.

Regeringen har stärkt skyddet av naturgrusavlagring genom att skärpa reglerna för naturgrustäkter i miljöbalken. Detta har inneburit att färre täkter för naturgrus nu får tillstånd. Under 2013 nådde Sverige för första

gången målnivån 12 miljoner ton på naturgrusuttaget (11,97 ton). Naturgrusavlagringar är viktiga som grundvattenmagasin och fyller en viktig funktion genom infiltration av ytvatten för tillverkning av grundvatten.

Insatser för Hav i balans samt levande kust och skärgård

Regeringen uppger att Sverige har arbetat aktivt för att genomföra EU:s ramdirektiv för vatten (direktiv 2008/56/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område).

Enligt regeringen har Sverige aktivt verkat för att EU:s reviderade fiskeripolitik ska ha en så hög miljöprofil som möjligt. Sverige har bl.a. bidragit till att den reviderade fiskeripolitiken har ett ökat fokus på att de marina biologiska resurserna återställs och att långsiktigt hållbara bestånd bibehålls, genom införande av regler för maximalt hållbart uttag av fiskbestånden (MSY) samt införande av ett förbud mot att kasta oönskade fångster över bord (s.k. utkastförbud). Regeringen har också varit pådrivande för att miljöskyddskraven integreras i utformningen och genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik och verksamhet, särskilt i syfte att främja en hållbar utveckling.

Anspråken på att använda havet för bl.a. fiske, sjöfart, energiproduktion, energidistribution, kommunikation och turism ökar. Denna utveckling gör det nödvändigt att hushålla med havet genom att avväga sådana intressen mot varandra och samtidigt skydda havet som en långsiktig resurs. Under 2014 kommer ett nytt system för havsplanering att introduceras i Sverige. (Se vidare prop. 2013/14:186, Hushållning med havsområden och bet. 2013/14:MJU24). Införandet av ett system för havsplanering kan bli en viktig del i en effektiv havsförvaltning som bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling genom att man i sådan planering även kan väga in lokal, regional, nationell och global nytta och skada av viss användning av områdena.

Insatser för Myllrande våtmarker

Under 2013 utsåg Sverige 15 nya värdefulla våtmarks- och vattenområden till Ramsarområden och beslöt att utöka två gamla områden. Beslutet innebär att det svenska nätverket av områden enligt konventionen om våtmarker av internationell betydelse såsom livsmiljö för våtmarksfåglar (Ramsarkonventionen) har kompletterats med nordliga myrtyper och orörda vattendrag som hittills varit underrepresenterade, och därmed blir det svenska nätverket av Ramsarområden mer komplett.

Regeringen avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att utveckla insamling, sammanställning, redovisning och rapportering av statistik över skydd av land- och vattenområden i Sverige. Ett uppdrag bör också ges för att genomföra en fördjupad analys av hur den ekologiska representativiteten ser ut i det svenska skyddet av land- och sötvattensområden och hur det kan stärkas genom de insatser som beskrivs i propositionen En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, proposition 2013/14: 141.

Under 2011 utvidgades Hamra nationalpark i Ljusdals kommun, Gävleborgs län. Insatsen innebar en utvidgning med 1 400 hektar, till hälften bestående av våtmarker som bl.a. mossar, kärr och gungflyn, samt små tjärnar och mindre vattendrag. Under 2012 har 755 hektar våtmarker beviljats restaurering eller anlagts med stöd av landsbygdsprogrammet. Till detta tillkommer anläggningar som sker inom ramen för lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Det är en ökning av restaureringar och anläggningar jämfört med tidigare år.

Insatser för Levande skogar

Regeringen redovisar att ytterligare 334 miljoner kronor satsas på skydd av skog under 2013–2016. Naturvårdsverket får 238 miljoner kronor för att förstärka sitt arbete med att inrätta naturreservat och för att teckna naturvårdsavtal. Skogsstyrelsen får 96 miljoner kronor för att förstärka sitt arbete med att inrätta biotopskyddsområden och för att teckna naturvårdsavtal. En annan viktig åtgärd är att 100 000 hektar produktiv skogsmark har överförts från Sveaskog till Naturvårdsverket och används som ersättningsmark när staten byter till sig värdefull skogsmark från de större skogsbolagen vid inrättande av naturreservat genom beslut av länsstyrelserna.

Regeringen gav 2010 Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen i Skåne län i uppdrag att genomföra Kometprogrammet – kompletterande metoder för skydd av natur i en försöksverksamhet för att ta till vara privata markägares intresse för naturvård genom egna initiativ till skydd och annat bevarande av skogsområden. Försöksverksamheten pågår under 2010–2014 i fem geografiska områden i landet. Verksamheten ska slutredovisas i oktober 2014.

Regeringens vision Skogsriket innebär bl.a. en satsning på utveckling av adaptiv skogsskötsel. Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet utvecklar en modell för skogsskötsel som innebär att skogsskötselmetoder prövas och utvärderas i relation till produktions- och miljöaspekter. Genom ett successivt lärande utvecklas nya metoder; ett sådant exempel handlar om hyggafria skötselmetoder. Inom Skogsriket har regeringen även satsat på förstärkt rådgivning till skogsägare i syfte att skapa effektiv och funktionell miljöhänsyn.

Skogsstyrelsen driver i dialog med den övriga skogssektorn projektet Dialog om miljöhänsyn. Projektet syftar till att tydliggöra vad som är god miljöhänsyn så att skogsbrukets miljöhänsyn bidrar till att nå miljökvalitetsmålet Levande skogar samt övriga berörda miljökvalitetsmål och etappmål (prop. 2013/14:141).

Insatser för Ett rikt odlingslandskap

Ett aktivt brukande av jordbruksmarken är en förutsättning för att bevara och upprätthålla den biologiska mångfalden i odlingslandskapet, vilket innebär att åtgärder för att underlätta ett sådant brukande i vissa fall behöver

vidtas. Regeringen har därför föreslagit en ändring i miljöbalken som klargör förutsättningarna för att få dispens från ett generellt biotopskydd när dispensen avser en åtgärd som underlättar för jordbruket men som inte äventyrar biotopskyddets syften (prop. 2013/14:141).

I sin roll som ansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålen initierade Statens jordbruksverk 2010 projektet Mångfald på slätten, i syfte att stärka den biologiska mångfalden i slättbygd. Projektet har haft fokus på enkla insatser som gynnar pollinering, nyttodjur, fåglar och vilt på gården och i fält. Jordbruksverket driver projektet i samarbete med regionala rådgivare vid olika hushållningssällskap. Samarbetet med lantbrukare, växtodlingsrådgivare och andra intressenter har bidragit till att verksamheten fått stort genomslag.

Miljömålsberedningen arbetar med ett förslag till en strategi för en långsiktig hållbar markanvändning där användning av jordbruksmarken ingår. Beredningen kommer under 2014 att presentera sitt förslag till regeringen. Förslaget utgör en viktig utgångspunkt för de etappmål och åtgärder som regeringen beslutar om.

Insatser för Storslagen fjällmiljö

Regeringen gav våren 2013 Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram ett förslag till en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som ska bidra till att miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö nås. Uppdraget ska redovisas senast i juni 2014.

En forskningssatsning till stöd för miljö kvalitetsmålet initierades 2013. Naturvårdsverket driver satsningen som i en första fas pågår under tre års tid. Forskningssatsningen ska leda till en fördjupad kunskap inom flera olika områden av vikt för fjällmålet och vill uppmuntra ett helhetsperspektiv på fjällskapet. Arbetet bygger på nära samverkan mellan berörda fjällaktörer och förväntas ge ökad förståelse för ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet i fjällvärlden. Ett projekt kring indikatorutveckling initierades 2012 i syfte att identifiera och utveckla indikatorerna för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö.

Insatser för God bebyggd miljö

Regeringen har tidigare konstaterat att det behövs ytterligare insatser för att nå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Därför ger regeringen Boverket i uppdrag att ta fram ett förslag till strategi för att nå miljö kvalitetsmålet. Strategin ska innehålla förslag på etappmål, styrmedel och åtgärder som bidrar till att nå miljö kvalitetsmålet. Uppdraget ska redovisas senast i december 2014.

Regeringen har gett Boverket, Naturvårdsverket, Statens energimyndighet, Tillväxtverket och Trafikverket ett gemensamt uppdrag att upprätta en plattform för hållbar stadsutveckling som tar utgångspunkt i hållbarhetens tre dimensioner. Eftersom den bebyggda miljön till stor del utvecklas i städer och tätorter kan plattformens arbete med sektorsövergripande sam-

verkan, samordning, kunskapsutveckling, kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte mellan och inom den lokala, regionala och nationella nivån samt näringslivet, forskarna och civilsamhället bidra till miljö kvalitetsmålet. Plattformen ska även utgöra ett processtöd för de regionala strukturfondsprogrammets arbete med hållbar stadsutveckling.

Regeringen ökar samtidigt satsningen på forskning om hållbart samhällsbyggande.

Anslaget till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) för forskning om hållbart samhällsbyggande ökar med totalt 100 miljoner kronor under perioden 2013–2016.

Insatser för Ett rikt växt- och djurliv

Regeringen uppger att en förutsättning för att bevara landskapets biologiska mångfald och främja ekosystemtjänster är att naturområden, biotoper, strukturer och element i landskapet som skapar ett ekologiskt sammanhang i landskapet är tydligt identifierade. För att åstadkomma detta bedömer regeringen att regionala handlingsplaner för grön infrastruktur bör tas fram i samarbete mellan berörda landskapsaktörer (prop. 20013/14:141).

Regeringen verkar för att förhindra skadliga effekter av invasiva främmande arter bl.a. genom att driva på för ett effektivt system för hantering inom EU och genom att förstärka budgeten för prioriterade bekämpningsinsatser med 5 miljoner kronor per år under 2013–2016.

Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen 2012 sammanställt information om ekosystemtjänster. Rapporten utgör en viktig grund för det fortsatta arbetet för att integrera värdet av ekosystemtjänster i ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället. Ett uppdrag kommer också att ges för att genomföra en fördjupad analys av hur den ekologiska representativiteten ser ut i det svenska skyddet av land- och sötvattensområden och hur det kan stärkas genom de insatser som beskrivs i propositionen.

Motionen

I kommittémotion 2013/14:MJ18 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 1 framhålls att det behövs ett tydligare arbete, enligt den gängse förvaltningsordningen, med att ta fram effektiva åtgärder som syftar till att nå alla miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om. Tempot i arbetet måste också öka. De 16 miljö kvalitetsmålen är riksdagens prioritering av vilka områden som miljöarbetet ska inriktas mot, men regeringen har valt att prioritera vissa miljö mål. Riksdagens beslut är en prioritering och det behövs därför effektiva åtgärder med ambition att klara alla miljö kvalitetsmål.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens redovisning av insatser som bidrar till att nå såväl generationsmålet som miljökvalitetsmålen. Samtidigt vill utskottet uppmärksamma att de propositioner som regeringen kommenterar i skrivelserna nyligen har behandlats av riksdagen. Detta gäller exempelvis betänkandena 2013/14:MJU7 En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, 2013/14:MJU13 På väg mot en giftfri vardag och 2013/14:MJU24 Hushållning med havsområden, och utskottet vill hänvisa till dessa betänkanden för mer utförliga resonemang.

Utskottet konstaterar att många viktiga insatser har genomförts under mandatperioden. Regeringen har tagit fram nya strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder inom prioriterade områden för att nå miljökvalitetsmålen. Regeringen har vidare vidtagit flera åtgärder för att öka takten i genomförandet, och fortsatt arbete krävs för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Myndigheternas senaste uppföljning av miljökvalitetsmålen 2014 visade att ytterligare åtgärder behövs för att nå 14 av de 16 miljökvalitetsmålen. Bidragande orsaker till detta är att flertalet mål är visionära till sin karaktär och att myndigheterna i de flesta fall endast har en begränsad möjlighet att påverka målpuppfyllnaden. I flera fall krävs det ett internationellt engagemang för att målen ska kunna nås. I andra fall krävs det nationella åtgärder som myndigheterna inte har rådighet över, exempelvis i form av lagstiftning eller skatter och avgifter. De flesta miljökvalitetsmålen kan inte heller nås om inte allmänheten och näringslivet ändrar sitt beteende och tar större hänsyn till hur miljön påverkas. Samtidigt visade uppföljningen att det finns positiva trender inom flera miljökvalitetsmål.

Utskottet anser att det är beklagligt att inte fler av miljökvalitetsmålen kan komma att uppnås enligt de nuvarande bedömningarna. Enligt såväl utskottets som regeringens bedömning behöver miljöarbetet fortfarande ha en hög prioritet i det nationella arbetet, inom EU och i internationella sammanhang. Sverige ska fortsätta vara ett föregångsland för god miljö och hållbar utveckling. Såväl nationella och regionala myndigheter som kommuner, näringsliv och enskilda medborgare samt andra relevanta aktörer på lokal och regional nivå behöver delta i arbetet. Utskottet ser positivt på regeringens ambition att det ska vara enkelt och billigt att leva miljövänligt i hela Sverige – i glesbygd, i mindre tätorter och i våra städer.

Utgångspunkten för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling är att resursanvändningen hålls inom de gränser som naturen sätter. En offensiv miljöpolitik kan gynna svensk konkurrenskraft. Miljöteknik och energi- och resurseffektiv produktion ger konkurrensfördelar när efterfrågan på miljösmarta produkter ökar. Utskottet välkomnar därför regeringens inriktning att när det är möjligt och lämpligt även ta hänsyn till jobbskapande aspekter i de åtgärder som föreslås inom miljöpolitiken. Med tilltro till teknik, forskning, marknadsbaserade styrmedel och kompletterande styrmedel ska Sverige vara i ledningen bland industrialiserade länder mot en tillväxt i

samklang med de gränser som naturen sätter. Utskottet vill understryka att en viktig utgångspunkt i arbetet är principen om att förorenaren betalar för sin miljöpåverkan. Miljöskatter och andra ekonomiska styrmedel är därför centrala för att miljökvalitetsmålen ska kunna nås på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt.

Under denna mandatperiod har regeringen prioriterat fyra områden inom miljöpolitiken – klimat, giftfri vardag, levande hav och vattendrag samt biologisk mångfald och ekosystemtjänster. För två av dessa områden har regeringen presenterat strategier inom miljömålssystemet, en strategi för en giftfri miljö och en strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Strategierna innehåller etappmål och konkreta insatser som sammantaget bidrar till att vi snabbare och mer effektivt når generationsmålet och flertalet av miljökvalitetsmålen. Som redovisats ovan har utskottet behandlat strategierna i betänkandena 2013/14:MJU13, Giftfri miljö och 2013/14: MJU7, En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det pågår förberedelser för strategier för de övriga prioriterade områdena. Miljömålsberedningen ska i juni 2014 lämna förslag till en strategi för en sammanhållen vattenpolitik, och regeringen har inlett arbetet med en färdplan för hur regeringens vision om att Sverige inte ska ha några utsläpp av växthusgaser 2050 ska nås.

Vidare vill utskottet nämna att sedan skrivelsen om miljömålen presenterades har ytterligare utredningar levererat underlag till regeringen. Ett sådant exempel är vattenverksamhetsutredningen som lämnade sitt huvudbetänkande den 4 juni 2014. Utskottet har tidigare berört området inom ramen för sin uppföljningsverksamhet. Utskottets uppföljning var främst inriktad på ansvarsförhållanden när det gäller biologisk mångfald i rinnande vatten i samband med vattenkraft, dammar och regleringsmagasin. Uppföljningen utgick från miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Resultatet presenterades i rapporten Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft (2011/12:RFR1).

Utskottet konstaterar att den samhällsomställning som behövs för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen kräver lösningar även inom andra politikområden och det finns här goda möjligheter till synergier i genomförandet av miljöpolitiken. Genom att lösa miljöproblem kan man samtidigt bidra till flera andra samhällsmål.

Den samhällsomställning som krävs för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen kräver lösningar inom alla politikområden och miljöhänsyn behöver aktivt integreras i alla verksamheter som påverkar människors hälsa eller miljön. Utskottet anser därför att det är positivt att regeringen under mandatperioden har stärkt myndigheternas ansvar i genomförandet av miljöpolitiken. Som framgått ovan har i dag 25 myndigheter ett utpekad ansvar i miljömålssystemet och ska verka för att generationsmålet och mil-

jök kvalitetsmålen nås. Kraven på dessa myndigheter och deras verksamheter att integrera miljökvalitetsmålen och generationsmålet har dessutom blivit tydligare.

Enligt regeringen finns det i dag en fungerande struktur för samverkan mellan nationella myndigheter och länsstyrelser inom miljömålssystemet, där även företrädare för näringslivet är involverade. Utskottet anser att detta är positivt eftersom företagen har en viktig roll i arbetet med att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen och många företag bedriver ett aktivt miljöarbete. Utskottet konstaterar att regeringen har tagit en rad initiativ för att öka samverkan med näringslivet, bl.a. genom dialoger kring resurseffektivitet, klimat, hållbar konsumtion och för att åstadkomma en giftfri vardag.

Utskottet välkomnar regeringens initiativ när det gäller att synliggöra, stärka och tillvarata näringslivets arbete i miljömålssystemet. För att ytterligare öka takten i genomförandet av miljöpolitiken uppger regeringen att man har för avsikt att tillsätta en nationell miljömålssamordnare. Samordnaren ska samverka med näringslivet i syfte att stimulera och tydliggöra hur företag kan bidra till generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Samordnaren ska även bidra till miljömålssystemets utveckling genom att ge förslag på hur detta system kan göras mer relevant och användbart för näringslivets aktörer, exempelvis så att företagen på ett bättre sätt kan använda sig av miljömålssystemet i sin strategiska affärsutveckling.

Utskottet konstaterar att det behövs ett internationellt engagemang för att målen ska kunna nås. Det nationella miljöarbetet är inte tillräckligt för att nå alla miljökvalitetsmål. Dagens miljöutmaningar är i stora delar gränsöverskridande. Exempelvis påverkar utsläpp till luft och vatten i Sverige miljön i andra länder, liksom andra länders utsläpp påverkar tillståndet i miljön i Sverige. Ökad internationell handel medför även att miljöeffekter av produktion av varor och tjänster ofta uppstår långt från den marknad där varan konsumeras.

Samarbeten regionalt, inom EU och internationellt är viktiga för att flera av miljökvalitetsmålen ska kunna nås. Det handlar t.ex. om samarbete inom FN, EU, Arktis och Norden. Detta är särskilt tydligt för miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, där målet innebär en begränsad global temperaturökning och möjligheterna att nå målet är helt beroende av globala utsläppsminskningar. Även för flera andra miljökvalitetsmål krävs åtgärder utanför Sveriges gränser. Det handlar t.ex. om att tillämpa och stärka EU-regelverk om kemikalier eller fortsätta verka för att FN:s internationella sjöfartsorganisation International Maritime Organization (IMO) fastställer krav för utsläppen från sjöfarten.

Utskottet anser att det är positivt att regeringens mål är att konstruktivt medverka i internationella förhandlingar och i internationella beslutande organ (EU-förhandlingar, FN:s internationella miljökonventioner, Nordiska ministerrådet och Arktiska rådet), för att uppnå så stora miljöförbättringar som möjligt internationellt och även nå de nationella miljökvalitetsmålen.

Utskottet noterar att regeringen under perioden 2011–2014 har lanserat en bred nationell miljöteknikstrategi för att bidra till tillväxt, arbetstillfällen och fler växande företag i Sverige. Under perioden 2011–2014 avsätts 400 miljoner kronor för genomförandet av strategin. Regeringen har inom ramen för strategin beslutat om ett tjugotal uppdrag till ett tiotal myndigheter och organisationer med statlig finansiering.

Sammanfattningsvis vill utskottet framhålla att det är positivt att det bedrivs ett aktivt arbete för att både ta fram effektiva åtgärder och genomföra åtgärder så att våra miljömål ska kunna nås.

Utskottet välkomnar att regeringen har tagit initiativ till en rad utredningar inom olika områden som är väsentliga för att uppnå önskvärda resultat. Det är enligt utskottet viktigt att regeringen och riksdagen får ett genomarbetat beslutsunderlag till stöd för sina beslut. Utskottet vill också framhålla att det är positivt att genomförandet av miljöpolitiken löpande följs upp, utvärderas och granskas. Utöver de insatser som har redovisats kan tilläggas att utskottet regelbundet genomför uppföljningar inom sitt beredningsområde, vilka syftar till bidra till att riksdagens beslut blir väl underbyggda. För närvarande bedrivs en uppföljning av lokala vattenvårdsprojekt och åtgärder mot övergödning. Resultatet kommer att redovisas under hösten 2014.

Utskottet utgår från att det inom kort kommer att finnas utförliga underlag från både utredningar, uppföljningar och granskningar att ta ställning till som bör leda till beslut om ytterligare åtgärder så att fler av miljökvalitetsmålen kan nås. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2013/14:MJ18 (S) yrkande 1 nu lämnas utan vidare åtgärd.

Elcertifikat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion (SD) om att elcertifikatsystemet ska fasas ut.

Jämför reservation 3 (SD).

Skrivelsen

Som framgått ovan innehåller generationsmålet en strecksats om förnybar energi och effektiv energianvändning.

Regeringen redovisar i skrivelsen att den förnybara energiproduktionen har ökat genom att elcertifikatsystemet har förlängts till utgången av 2035 och anpassats till målet för produktionen av förnybar el. Sammantaget innebär anpassningen till målet en ökning med 25 terawattimmar förnybar el till 2020 jämfört med 2002 års nivå (prop. 2009/10:133). Sedan januari 2012 har Sverige och Norge en gemensam elcertifikatmarknad. Det samlade målet för förnybar elproduktion inom den gemensamma elcertifikat-

marknaden är 26,4 terawattimmar till 2020 (jämfört med 2012). Under 2013–2016 har regeringen även avsatt 210 miljoner kronor för investeringsstöd till solceller.

Stödet riktar sig till både företag, offentliga organisationer och privatpersoner och har fått stor spridning. Regeringen beslutade 2010 om ett mål för effektivare energianvändning till 2020. Målet är att minska energiintensiteten, dvs. kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser, i svensk ekonomi med 20 procent mellan 2008 och 2020.

Regeringen har tillsatt ett samordningsråd för smarta elnät samt en expertgrupp knuten till rådet. Rådets övergripande mål är att genom ökad samverkan, kunskapsutveckling och kunskapsspridning samt genom en handlingsplan medverka till tydliga spelregler på marknaden, stärkt kundinflytande, gynnsamma utvecklingsförutsättningar för smarta elnät i Sverige och till att smarta elnät blir en svensk tillväxtbransch. I december 2014 ska rådet lämna sitt betänkande (dir. 2012:48).

Motionen

I motion 2013/14:MJ19 av Josef Fransson (SD) påpekas att vindkraften brottas med stora problem när det gäller lönsamhet och resursineffektivitet. Landskapet förfulas och elproduktionen är instabil. Dessutom är infrastrukturen dyr, och det sker undanträngningseffekter av andra energislag. Därför bör elcertifikatsystemet fasas ut, och inga ytterligare anläggningar ska tilldelas elcertifikat.

Utskottets ställningstagande

Som tidigare framgått är generationsmålet som har beslutats av riksdagen vägledande för inriktningen av miljöpolitiken och vad som ska vara uppnått inom en generation. En strecksats under generationsmålet innebär bl.a. att andelen förnybar energi ska öka. Utskottet konstaterar att förnybar energi är en viktig del i ansträngningarna för att komma ur beroendet av fossil energi och därmed minska klimatpåverkan. När det gäller frågan om elcertifikat har näringsutskottet i olika sammanhang framhållit att elcertifikatsystemet är det viktigaste styrmedlet för utbyggnaden av förnybar elproduktion. Elcertifikatsystemet säkerställer att utbyggnaden sker på ett effektivt sätt (bet. 2013/14:NU3, Utgiftsområde 21 Energi). Miljö- och jordbrukskottet ansluter sig till näringsutskottets uppfattning och avstyrker därmed motion 2013/14:MJ19 (SD).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Miljömålssystemet, punkt 1 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:MJ17 av Helena Leander (MP) yrkandena 1 och 2 samt 2013/14:MJ18 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Riksdagen beslutade 2010 om en förändring av miljömålssystemet. Förändringen innebar bl.a. att delmål beslutade av riksdagen försvann och ersattes av etappmål beslutade av regeringen. Tre av miljö kvalitetsmålen (Bara naturlig försurning, Giftfri miljö och Säker strålmiljö) ändrades och skrivningarna försvagades. Även en del preciseringar ändrades, och fler ändringar aviserades. Regeringen menar att den har utvecklat miljömålssystemet för att göra miljöarbetet mer effektivt, transparent och åtgärdsinriktat. Resultatet av revideringen av miljömålssystemet har dock varit det motsatta. Den fördjupade utvärderingen 2008 med dess breda uppsättning förslag till åtgärder och skärpta delmål kastades i praktiken i papperskorgen. Sex år senare har regeringen bara beslutat om 24 nya etappmål, och för flera mål lyser åtgärder med sin frånvaro trots att befintliga åtgärder inte räcker för att nå målen. I skrivelsen är etappmålen uppdelade på ”områden” i stället för att kopplas tydligt till respektive miljömål. Systemet har fragmenterats och blivit mer svåröverskådligt för både kommuner, företag, intresseorganisationer och andra. Vi anser därför att överskådligheten behöver förbättras.

Regeringen har också avskaffat myndigheten Miljömålsrådet som ersattes av en ständig parlamentarisk beredning – Miljömålsberedningen. Miljömålsrådets uppdrag var att generera förslag till åtgärder och delmål. Detta gjordes regelbundet (vart fjärde år), över hela fronten (samtliga miljömål) och utifrån expertmyndigheternas bedömning av vad som behövs för att nå

målen. Miljömålsberedningen tar fram förslag till åtgärder och etappmål ad hoc (när regeringen ger ett uppdrag), fragmentariskt (på de områden där regeringen ger uppdrag), utifrån snävt (av regeringen) utformade uppdrag och i praktiken utifrån den politiska majoritetens bedömning (av vad som är politiskt önskvärt).

Detta innebär att Miljömålsberedningen med små resurser och kort om tid ska utreda nya etappmål och hur målen ska nås. Direktiven ”betar av” olika problem som ofta griper över flera av miljökvalitetsmålen. Vi menar att omgörningen av systemet har stoppat upp arbetet med att ta fram verk samma åtgärder. I stället har fokus legat på att ta fram etappmål, indikatorer etc. Miljömålsberedningen betar av mål för mål men kommer med denna takt inte ens att ha klarat av hälften av målen innan målåret 2020 inträffar. En känsla är att svåra miljöfrågor har dumpats i Miljömålsberedningens knä samtidigt som myndigheter tvingas avvakta med sina förslag tills beredningen har behandlat området.

Vi anser att regeringen inte levererar tillräckligt med aktiva åtgärder som gör skillnad, och myndigheterna lämnar inga förslag till regeringen i avvaktan på nya etappmål. När väl Miljömålsberedningen presenterar förslag till regeringen är dessa inte förankrade i regeringen trots att regeringspartierna har representanter i Miljömålsberedningen. Vi är tillbaka där vi började. Förändringarna i det svenska miljö målssystemet har därmed lett till att miljöarbetet tappat fart. Resultatet är att åtta år av regeringsmakt inte har resulterat i åtgärder som kan innebära att miljö kvalitetsmålen nås till 2020, som riksdagen beslutat. För att klara miljö kvalitetsmålen krävs ett betydligt mer aktivt åtgärdsinriktat arbete.

Det behövs enligt vår uppfattning ett system som i snabbare takt genererar förslag till de åtgärder, styrmedel och etappmål som behövs för att nå miljö kvalitetsmålen. Den parlamentariska miljö målsberedningen skulle kunna spela en mycket viktig roll om förutsättningarna var de rätta. Miljö politiken är ett område som fordrar långsiktiga beslut – beslut som leder till en bättre utveckling i längden men inte alltid är populära på kort sikt. Beredningen skulle kunna vara ett forum där politiker gemensamt enas över partigränserna och där breda majoriteter ger de långsiktiga spelregler som efterfrågas av investerare och andra aktörer. Detta kräver naturligtvis att den politiska viljan finns att uppnå miljö kvalitetsmålen. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Åtgärder för att nå målen, punkt 2 (S, MP, V)

av .

Förslag till riksdagsbeslut

Jag/Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ18 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs ett tydligare arbete i enlighet med den gängse förvaltningsordningen för att få fram åtgärder för att nå miljö kvalitetsmålen. Tempot i detta arbete behöver också öka. Förslag som arbetas fram inom myndigheterna behöver inte stå i vänteläge utan kan beredas av Regeringskansliet direkt. Regeringen är sedan ansvarig för att i så bred samverkan som möjligt besluta om åtgärder för att nå målen. Det är regeringen som ytterst är ansvarig för att klara miljö kvalitetsmålen. Regeringens skrivelse visar med all önskvärd tydlighet att läget är allvarligt. Riksdagsbeslutet kommer inte att klaras. Den nonchalans som regeringen visar kring detta och den bristande insikten om det allvarliga läget oroar oss. Av skrivelsen framgår att regeringen valt att prioritera vissa miljömål. Detta är också allvarligt. Riksdagens beslut är en prioritering i sig. De 16 miljö kvalitetsmålen är riksdagens prioritering av vilka områden som miljöarbetet ska inriktas mot. Av skrivelsen framgår att prioriteringen inte handlar om att vissa mål kräver ett ökat engagemang, utan att det handlar om att välja vilka mål regeringen ska arbeta med. Det finns enligt vår mening inte utrymme att välja bort något av målen. Om regeringens uppfattning är att ytterligare prioriteringar behövs bör regeringen vända sig till riksdagen och begära att några av målen stryks eller formuleras om, eller att det årtal när målet ska vara nått flyttas fram. Vi anser att regeringen ska ta fram verk samma och effektiva åtgärder med ambitionen att klara de 14 miljö kvalitetsmål som enligt regeringens egna bedömningar saknar åtgärder för att nås. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Elcertifikat, punkt 3 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ19 av Josef Fransson (SD).

Ställningstagande

Vindkraften brottas med stora problem med lönsamhet, resursineffektivitet, förfulande av landskap och instabil elproduktion, men även dyr infrastruktur och undanträngningseffekter av andra energislag kan läggas till listan

över problem. Jag anser att elcertifikatsystemet bör fasa ut och att inga ytterligare anläggningar ska tilldelas elcertifikat. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2013/14:145 Svenska miljömål visar vägen!

Följdmotionerna

2013/14: MJ17 av Helena Leander (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överskådligheten i miljömålssystemet behöver förbättras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det behövs ett system som i snabbare takt genererar förslag till de åtgärder, styrmedel och etappmål som behövs för att nå miljömålen.

2013/14: MJ18 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska ta fram aktiva och effektiva åtgärder med ambitionen att klara de 14 miljömål som saknar åtgärder för att nås.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Miljömålsberedningens arbete.

2013/14: MJ19 av Josef Fransson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att elcertifikatssystemet ska fasas ut och att inga ytterligare anläggningar ska tilldelas elcertifikat.